

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 3. Subordinatio causæ secundæ ad primam non desiderat Physicam
prædeterminationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

suum, & aliquid ultra. In hanc sententiam interpretor doctores omnes asserentes, nec distingui, nisi per rationem principium actuum, & passuum volitionum. Loquuntur enim de principio actuum determinantes, non vero de principio actuum in tota sua latitudine. Sic

48 SECUNDA CONCLUSIO illata ex prima, quæ propria huius est loci: Principium actuum volitionis liberæ agit quatenus est in potentia ad agendum, & non agendum, & omnino indifferens; quam indifferenciam non admittit, nisi per ipsam volitionem, quæ est determinatio principij, antequam nulla alia supponitur. Hæc conclusio est deducta ex doctrina Angelici Doctoris, quam sanctus Doctor sæpe docet. Legatur in 2. distinct. 25. quæst. vni- ca, art. 1. & in corpore, ubi hæc habet: *Nihil agit nisi in quantum est in actu: & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est, æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque, & id est, ut dicit Commentator in 2. physic. quod ab eo, quod est ad utrumlibet nihil sequitur, nisi determinetur.* Existimabunt physica prädeterminationis patroni hoc testimonio iure optimo Divi Thomæ suam sententiam tribui audiant, quid subdit sanctus Doctor paucis interiectis: *Hæc est differentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem & actum in finem illum: quædam vero non: & in solutione ad 3. ait: Determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur.* En constituit Angelicus Doctor differentiam inter agens liberum, & necessarium, quod liberum sibi determinat finem & actionem circa illum, ac proinde non indiget determinatione in actu primo, quam supra cum Commentatore tantum pro agentibus necessariis requisierat. Deinde, ut omnem ambiguitatem auferret, hanc determinationem in potestatem liberi arbitrij reduxit. Similia habet de malo, quæst. 3. art. 3. & quæst. 6. art. vni- co, in corpore; ubi ait: *Quantum ad exercitium actus, manifestum est, quod voluntas movetur à se ipsa: sicut enim movet alias potentias: ita se ipsam movet.* Postea explicat, quomodo intelligendum sit illud axioma, scilicet non posse idem principium secundum eandem rationem esse in potentia, & in actu; quod explicat de principio adæquato eo modo, quo nos diximus distingui principium effectuum, & passuum volitionis. Subdit immediate: *Neque propter hoc sequitur, quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu.* Sicut enim homo secundum intellectum, in via inventionis movet se ipsum ad scientiam, in quantum ex vi noto venit ad aliquid ignotum, quod erat in potentia notum: ita per hoc, quod homo vult aliquid in actu, movet se ad volendum aliud in actu: sicut per hoc, quod vult sanitatem, movet se ad volitionem sumere potionem. Explicat sanctus Doctor quomodo distinguatur principium actuum, & passuum electionis; quod etiam locum habet in intentione libera, si ad ipsam, ut sæpe contingit, & semper contingere plures volunt, supponatur actus necessarius, & in omni euentu principium adæquatum actuum includit omnipotentiam, & cognitionem saltem tanquam conditionem, quæ ad principium actuum, & non passuum volitionis spectant.

49 Mens hæc ut Thomistica nomen apud omnes mereatur comprobanda est auctoritate discipulorum D. Thom. quos medullam esse illorum, quos Thomistas appellant, negabit nullus. Multis parco, quibus hæc sententia posset comprobari: tantummodo Capreolum adduco distinct. 24. citata, art. 3. ad 6. argument. ubi hæc habet: *Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita: ipsa tamen ratione sue libertatis se determinat ad id, quod vult: & ita non indiget alio determinante: neque verba explicatione indigent.*

50 Ex his facile est argumenta Thomistarum solvere. Primum est: quia movens, & motum sunt distincta subiecto, seu re ipsa, ut colligitur ex Aristotele lib. 9. Metaphys. cap. 1. text. 12. & lib. 5. cap. 12. text. 17. Addunt sequi ex opposito, quod idem moveret se primo; quod fieri nequit, ut constat ex 8. Physic. text. 70. Cuius ratio est: quia tale debet esse movens in actu, quale est mobile in potentia respectu eiusdem formæ. Respondeo principium adæquatum actuum semper distingui à passivo, quia actuum includit causam primam, quæ principium passuum non est; & in hoc sensu intelligendus est Aristoteles, ex quo non inferretur idem movere se primo, id est tanquam prima causam, quod esset absurdum, quia semper movet se dependenter ab alio principio increato. Et ad actionem, quæ se movet, supponitur actio alia, quæ ipsum principium se movens dependet à Deo. Ad illud, quod additur tale debere esse

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

movens in actu, quale est mobile in potentia, Respondeo intelligendum esse de actu primo, in quo est principium indifferens ante ipsam actionem; quia actus primus tantum dicit prærequisita ad actionem.

Arguunt secundo: nihil agere in se ipsum, nam Aristoteles inquit 2. Physic. cap. 7. text. 20. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. Patiens autem se habet, ut materia, respectu agentis. Si Thomista probare intendissent voluntatem nullo modo concurrere ad volitionem, & non dari actionem aliquam immanentem in rerum natura, neque agentis liberi, neque necessarij ad rem specie tenus hæc testimonia adducerentur; cum aut ipsi fateantur voluntatem esse principium actuum, etiam physica prädeterminatione præsentem, & passuum eiusdem volitionis, nescio quomodo hæc testimonia nobis obiciant. Respondeo, Aristotelem dixisse materiam ex suo conceptu non identificari cum efficiente; quia sæpe distinguuntur causa materialis, & efficiens, & materia prima, quæ absolute materia dicitur non est principium actuum formarum substantialium, quam recipit, neque primarum qualitarum, aliorumque accidentium, quæ formas comitantur: & est questio an aliquorum productiva sit? Hæc ad auctoritatem Arist. principium autem illud *nihil agit in se ipsum*, vel negandum est, vel cum distinctione concedendum de principio adæquato actuum.

52 Tertiò arguunt: causa indeterminata non potest producere determinatum effectum: ergo voluntas sine physica prädeterminatione non potest volitionem determinatam producere. Respondeo distinguendo antecedens: causa indeterminata, hoc est, vaga secundum entitatem, non potest effectum producere determinatum, concedo; quia nulla causa in rerum natura est vaga, & indeterminata secundum entitatem: causa indeterminata ad effectum producendum, & in sua entitate determinata, non potest effectum producere, subdistinguo: si causa illa non habeat virtutem se determinandi, concedo: si illam habeat, qualem habet causa libera, & principium cognoscitivum, nego. Deinde nego consequentiam.

§. III.

Subordinatio causæ secundæ ad primam non desiderat physicam prädeterminationem.

53 Sæpe determinationem partiti sumus in determinationem in actu primo, & in actu secundo: determinationem in actu secundo nulla obtinet causa, quousque suam exerceat causalitatem; hæc est enim, quæ formaliter in actu secundo causam determinat. In hoc sensu dicimus virtutem actuum ignis per actionem determinari in actu secundo ad calefaciendum: quod idem est, ac dicere constitui calefacientem per actionem, & voluntatem determinari per ipsam volitionem ad volendum in actu secundo; quia per volitionem formaliter volens constituitur. Determinatio in actu secundo, quando est principium liberum, est propria determinatio; quia determinat indifferentiam, quam habebat principium. Determinatio vero, quæ principium necessarium supponit, sicuti calefactio respectu virtutis calefactivæ, propriè non est determinatio; quia nullam determinat indifferentiam, quam habet principium ex se. Virtus enim calefactiva est principium determinatum ad calefaciendum; ita ut quotiescumque sit cum omnibus requisitis ex parte actus primi necessariò calefaciet, si forma opposita efficacius non resistat, quam ipsa activa virtus efficere velit. Sicuti determinatio propria principium sequitur liberum: ita determinatio quævis formaliter libera, sicuti volitio, si plura principia habeat tantum respectu illius libera dicitur, quod in actu primo liberum supponitur ad ipsam, & quod ante ipsam omnino ex se erat, & indifferens, & potens se determinare ad talem volitionem, & ad negationem illius. Unde non est idem esse principium effectuum determinationis, & esse principium se determinans: habitus enim est principium effectuum determinationis voluntatis, hoc est volitionis; & non est principium se determinans.

54 Plurimum etiam præ oculis habere oportet distinctionem illam effectuum liberorum in se primariò formaliter, & liberorum secundariò libertate derivatam causa. Volitio libera est libera in se: effectus qui depêdet à volitione libera est

est liber in causa, & secundario, sicuti deambulatio. Non enim alia ratione liberè deambulo, nisi quia liberè volo deambulare. Moneo insuper volitionem creatam liberam, esse liberam respectu voluntatis creatæ, & respectu voluntatis diuinæ; sicuti enim voluntas ita illam producit, ut possit non illam producere: ita Deus ad illius volitionem concurrat, ut possit etiam non concurrere, quia nullus effectus necessariò producitur à Deo: sed omnes ab illo liberè operante procedunt. Ea tamen est differentia inter libertatem Dei, & creaturæ respectu volitionis creatæ notatu dignissima, quod volitio creatæ, respectu voluntatis creatæ, est libera formaliter, primariò, & in se; & est primum, per quod voluntas se determinat ad volitionem ipsam, ante quam nihil erat in voluntate, per quod voluntas supponeretur determinata: volitio verò creatæ nunquam potest esse formaliter, primariò, & in se libera respectu voluntatis diuinæ, sed semper est libera derivatiuè libertate volitionis diuinæ, à qua depèdet tanquam à causa, & per quam Deus se determinat, quatenus est ex se, ad volitionem creatam producendam, vel non producendam; ita, ut antequam Deus volitionem creatam producat, intelligatur iam quatenus est ex se determinatus ad illam producendam per decretum quod præcedit ipsam volitionem; quo posito non ultra Deus manet indifferens ad hanc volitionem producendam, vel non producendam. Ratio huius discriminis satis perspicua erit omnibus, qui politè materiam hanc attingunt: illi exhibeo. Volitio tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis quam determinat, & constituit volentem: sed volitio creatæ tantum determinat, & constituit volentem voluntatem creatam: ergo tantum est libera formaliter, & in se, respectu voluntatis creatæ. Maior ab omnibus est admittenda, quia, cum voluntas tantum sit potentia formaliter libera, illud tantum, quod est exercitium talis potentie est formaliter, & in se liberum; & id quod determinat voluntatem formaliter, est id quod formaliter in se provenit à principio indifferenti; reliquæ vero actiones provenientes à voluntate determinatæ, vel non dependentes à voluntate, non possunt provenire à principio indifferenti potenti se determinare. Minor Catholicè negari nequit, consequentia inevitabilis est.

55 Ex his infero formaliter ex vi volitionis creatæ tantum causam creatam constitui liberam in actu secundo; & hanc esse vnicè principium in actu liberum per hanc volitionem formaliter, & quæ vnicè per ipsam se determinat: Deumque per hanc volitionem creatam non constitui se determinantem neque liberum; sed per aliam formam, videlicet per suam volitionem se determinare ad volitionem creatam producendam, & constitui primum liberum respectu volitionis creatæ.

56 Videas ultra, dupliciter se posse Deum determinare ad concurrendum. Primò per decretum, quo decernat actionem independentem à libertate voluntatis: ita ut cum illo decreto componi nequeat negatio volitionis. Secundò per decretum, quo decernat volitionem dependentem à libertate voluntatis; quod quidem indifferens est ut componatur cum volitione, & negatione eiusdem. Primum illud decretum libertatem destruit: hoc secundum illam illam suam tuetur, & est, quo de facto se determinat ad concurrendum cum voluntate ad actus liberos; quod latius explicabo, & probabo punct. immediatè venturo. Decretum primum libertatem destruens, determinat causam primam, & secundam; & ipsam actionem. Decretum hoc benignum libertati attemperatum, non determinat causam secundam, quia illo posito manet indifferens ad operandum; & non operandum: & consequenter non determinat actionem, seu volitionem dependentem à causa secundam, neque dependentem à Deo, quæ est eademmet indiuisibilis: tantum determinat Deum, ne posito hoc decreto ex parte sua, sit indifferens aliqua ad concurrendum, vel non concurrendum, quia totam suam omnipotentiam, ex vi huius decreti veluti voluntati creatæ commisit, in ordine ad illum actum, ut illa utatur, vel non utatur secundum suum arbitrium. Quapropter decretum hoc rectè dicitur determinatio subiectiva, seu respectu subiecti (sic liceat voluntatè diuinam respectu suæ volitionis compellere) non verò determinatio determinatiua, seu determinatio sui termini. Ex quo inferes aliud esse se Deum determinare ad concurrendum libere cum voluntate: aliud determinare voluntatem, & volitionem ipsam. Hæc si per calleas, nullus ti-

bi, neque minutulus difficultatis scrupulus potest superesse, & ex illis omnibus omnia, quibus Thomistæ sui qualiter stabilire intendunt, facillimo negotio persolues.

S. IV.

Soluntur obiectiones contra præcedentem doctrinam.

Obicit Aluarez disp. 18. & disp. 24. n. 14. Si voluntas operaretur sine prævia motione, esset primum agens: ergo non potest operari sine illa: probat antecedens: illud est primum agens, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia præmotione; sed voluntas operatur independentem à motione: ergo operatur ut primum agens. Debiisset Aluarez primam partem antecedentis, omisissam in minori secundi syllogismi, probasse: & secundam maioris stabilire, frustra enim sibi fingit definitionem primi agentis, ut probet agens, quod non operatur cum motione prævia, esse primum agens. Si tamen ex hac parte firmum libi argumentum superest, firmius ex altera mihi subsumo. Primum agens est illud, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia motione: sed voluntas etiam si operetur sine propria motione, non operetur independentem ab alio: ergo non est primum agens. Melius enim arguitur à negatione vnius partis essentialis ad negationem compositi, quam ab affirmatione eiusdem partis, ad affirmationem totius compositi. Hæc enim est optima consequentia: non datur materia, quæ est pars essentialis hominis: ergo non datur homo: & hæc pessima: datur materia: ergo datur homo.

Respondéo primam causam esse illam, quæ operatur independentem ab alia: & causam secundam esse illam, quæ non potest operari sine dependentia ab alia. Ex quo fit voluntatem semper operari, ut causam secundam: quia semper operatur dependentem à Deo, & neque independentem ab illo operari. Confugit Aluarez locis citatis ad auctoritatem D. Thomæ, ut hanc solutionem resciat: asseritque impugnatum fuisse à D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi hæc habet: *Quamvis per hanc responsum euitaretur, quod voluntas humana, & quæcumque alia causa non esset primum ens simpliciter: non tamen videtur posse euitari, quin esset primum agens, si eius actio in aliquod primum agens non reduceretur sicut in causam.*

Ad eò alitè mentibus nostris infudit de auctoritate, subtilitate, præcellentique Angelici Doctoris doctrinam, dignissima existimatio: ut illius testimonia abs re læpissime adducta ad illa, quæ nullatenus probant, imò non raro ad illa, quibus neque coheret tanti Doctoris doctrina, nunquam nobis suspectam reddant, neque grandem inter Doctores Scholasticos, & Ecclesiæ Patres auctoritatem quidquam apud nos minuant: affectus enim, & studium erga Magistrum, & doctrinam nobis suadent, & monstrant quantam Angelici Doctoris iniuriā, illius testimonia ita referantur, ut leuia, & inania videri possint, si illius maximum pondus, & efficacia maxima ad illa probanda, quæ Angelicus Doctor intendit, omnibus non innotesceret. Respondéo Angelicum Doctorem hic impugnasse sententiam quandam, quam Magister reuelarat, asserentem causam secundam non dependere à prima in operando, & sine concursu illius suos effectus producere: dependere tamen ipsam causam secundam in fieri à Deo, à quo entitatem recepit. Quam sententiam efficaciter impugnant verba ex D. Th. relata, quia licet ex dependentia, quam haberet causa secunda à prima, ut ipsa produceretur, rectè posset euitari non dici primum ens, quia hoc est omnino independentens, tamen non potest euitari esse primum efficiens: quia actio, per quam operatur, per se ipsam à Deo non dependet.

Arguunt secundò. Voluntas quando operatur vel determinatur à Deo, vel se ipsam determinat: si determinatur à Deo, intentum obtinent Thomistæ: si se ipsam determinat: ergo voluntas est primum se determinans: ergo præter Deum admittendum est aliud primum principium, & aliud primum liberum. Neque refert dicere, voluntatem se determinare per concursum dependentem à Deo; quia adhuc posito concursu Dei per modum actus primi, voluntas est indifferens, & ipsa est, quæ determinat suam volitionem: quæ est concursus Dei, & ipsius voluntatis, & ab utroque essentialiter dependet: ergo voluntas debet dici primum principium volitionis, quæ physicè essentialiter dependet